

נס בתחנה המרכזית

(פורסם ב"ידיעות אחרונות" ב 15.5.09)

כל מוצאי שבת מתרחש בתחנה המרכזית החדשה בתל אביב נס – אנשים שקופים הופכים נראים. מאות רבות של עובדים זרים מטושטשי זהות נוהרים מן הרחובות האפלוליים שבסביבה לבנין המואר, עומדים בתור לבדיקה הבטחונית כישראלים בעלי ניסיון, נכנסים בדלת המסתובבת והופכים באחת לאנשים בעלי פנים ואופי מובחן, הנעים במרחב הציבורי המוגבל הזה בחופשיות ובגזקוף. המסדרונות בקומת הקרקע של התחנה, הריקה אז כמעט מישראלים, שבשאר ימי השבוע היא תמצית הטריטוריות הישראליות, הופכת למרחב גלובלי: תאילנדים, הודים, פיליפינים, רומנים, לטינו-אמריקנים ואפריקנים מארצות רבות. בליל השפות, המלבושים, הריחות והסחורות, מסחרר ושובה עין. בחנויות ועל המחצלות בפתחיהן מופיעים מיני מזונות שהעין הישראלית הממוצעת לא שזפה והחיק הישראלי אינו מכיר או סובל. דוכני הדיסקים מציעים "מוסיקת עולם" אותנטית, זרה לאוזן הישראלית. במספרות הפתוחות עד חצות חופפים ומחליקים בחומרים שנועדו למרקמי שיער שונים לחלוטין מהמקומי וחנויות הקוסמטיקה מוכרות בשמים, קרמים ושאר תכשירי איפור וטיפוח שאין למצאם – ואף לא יהיה להם דורש - בשום פארם שהוא.

מעניינת במיוחד היא העובדה כי למעשה הבליל אינו בליל כלל, שכן כל קבוצה לאומית מתרכזת לה בחלק אחר של התחנה ויוצרת לעצמה מעין מיני לנד. כך בקצה אחד נערכת לה תחרות קריוקי של מוסיקה תאית, ואילו בקצה האחר - הגרלת "גלגל המזל" מאולתרת שכל המשתתפים בה חולמים בספרדית.

מי שבשאר ימי השבוע מטפלים בקשישים ודוחפים את כסאות הגלגלים שלהם בפנים ריקות, מנקים חדרי מדרגות אך "נדבקים אל הקיר" כאשר הדיירים עולים ויורדים, או נוסעים למקומות העבודה שלהם תוך שהם מנסים להיעלם בין נוסעי האוטובוס כדי שלא ללכוד את עינם של אנשי משטרת ההגירה, לובשים בערב החופשי שלהם את בגדי השבת שלהם ובאים כדי לראות ולהיראות, לקנות ולמכור, לאכול ולשתות עם בני ארצם. שוק הדייטים גם הוא פורח.

עובדה מוכחת, למרות שלא מדובר בה הרבה, היא כי מהגרים בכלל ומהגרי עבודה בפרט הם לרוב צעירים, בריאים ובעלי מוטיבציה ואומץ לנסות ולשפר את מצבם. לו היו הנסיבות נוחות יותר בארצות מוצאם – הם היו היזמים ובעלי הסיכויים הטובים לטפס במעלה הסולם החברתי-כלכלי. החולים, המבוגרים וחסרי האמביציה נשארים בדרך כלל מאחור, שכן אינם יכולים או אינם מעזים לנסות ולשפר את גורלם בארצות חוץ. ואף על פי כן, המהגרים הללו הופכים להיות "שקופים", מטושטשי זהות וקרבות לסוגים שונים ומשונים של הדרה וניצול בארצות אליהם הגרו. למעבר החד הזה יש כמה וכמה גורמים: חוקי ההגירה ההופכים רבים מהם עבריינים בעל כורחם ולפיכך עליהם להעלים את עצמם כדי לחמוק מן השלטונות מצב שאף מאפשר למעסיקים רבים להעסיקם בשכר רעב, חוסר היכולת להשמיש את ההון האנושי שהביאו עמיהם, למשל, השכלה וניסיון מקצועי בגין מדיניות רישוי

מחמירה ובעיות שפה, שלא לדבר על צבע עור שונה המתייג אותם באחת בעיני המקומיים כמי ש"אינו שייך", מאיים בעצם נוכחותו על ההומוגניות החברתית והתרבותית ואולי אף גוזל מקום העבודה ממובטל בן המקום. באופן פרדוקסלי, לאבדן המהות האישית תורמים במובן מסוים גם הארגונים השונים לזכויות האדם, שבמאבקם שכוונתו טובה ותוצאותיו מבורכות, נגד עוולות כאלה ואחרות, מכוונים את הזרקורים ברוב המקרים ככולם למקרים של ניצול ודיכוי של אפליה והתעללות, ויוצרים בכך למהגרי העבודה באשר הם דימוי של חולשה כללית וטשטוש זהות.

ביקור בתחנה המרכזית החדשה במוצאי שבת הוא אפוא שיעור מאלף באנושיות. הוא מלמד באיזו קלות השקופים הופכים נראים ולהיפך, וכמה מעט דרוש בעצם כדי להשיב לאדם את כבודו ואת פניו.